

Forfatter: Andersen, H. C.

Titel: H.C. Andersens Eventyr bd. VII kritisk udg. efter de originale eventyrhæfter med varianter ved Erik Dal

Citation: Andersen, H. C.: "H.C. Andersens Eventyr bd. VII kritisk udg. efter de originale eventyrhæfter med varianter ved Erik Dal", i Andersen, H. C.: *H.C. Andersens Eventyr bd. VII kritisk udg. efter de originale eventyrhæfter med varianter ved Erik Dal*, C. A. Reitzel, 1990, s. 114. Onlineudgave fra Arkiv for Dansk Litteratur: <https://tekster.kb.dk/catalog/adl-texts-hcaeeventyr07val-shoot-idm139890597867232/facsimile.pdf> (tilgået 24. april 2024)

Anvendt udgave: H.C. Andersens Eventyr bd. VII kritisk udg. efter de originale eventyrhæfter med varianter ved Erik Dal

II 27.5-6. – 32 *knækker jeg mig*] brækker jeg mig, kaster op; her med ordspil på den konkrete betydning: brækker midt over. – 34 *Staalmaen*] ordspil på betydning: »stærkt helbred« og nålen, der i sig selv er af stål; muligvis også stålkorset.

Lille Tuk

Lille Tuk tryktes første gang i NF 4-47, der udkom 3.4.1847.

Iflg. Bemærkninger er eventyret »udtænkt under et Besøg i *Oldenborg*« (8), men da A under sin store rejse 1843-46 både boede hos sine venner Caroline (1821-75) og Wilhelm von Eisendecher (1803-80), som da var minister i Oldenburg, på udturen (29.11.-17.12.1845) og på hjemrejsen (19.9.-5.10.1846), er en præcis datering umulig. Imidlertid er nedskrivningen først foretaget i slutningen af februar 1847. I et brev til sin dansksdødt forlægger i Tyskland Carl B. Lørck meddeler A 1.3.1847, at han har skrevet fire nye eventyr, hvoraf »Lille Tuch« er mig for frisk endnu fra Pennen til at sende ud« (BLørck 86). Det tyder på, at eventyret er skrevet tilsidst, og da *Skyggen* blev endt 24.2., må *Lille Tuk* være blevet til i de flg. fire-fem dage.

I Bemærkninger hedder det, at A har nedlagt et par barndoms-erindringer i eventyret (jvf. ndf.), men det er tilsyneladende Ingemanns digtecyklus Sjællands Kjøbstæder (udkom i sin helhed i Samlede Skrifter IV Afd. VIII. 1845; enkelte af digtene havde været trykt tidligere), der ansørede ham. Allerede 5.8.1843 skriver A til Ingemann fra Bregentved: »Deres Idee: at give os en Samling Folke-Viser som Vignet til hver dansk By tiltaler mig i høj Grad [...] tro derfor min Spaadom: denne nye Bog bliver den Rune, som staaer længst og tydeligst paa Deres Grav« (BFA II 91), og fra samme herregårdsophold fortæller han 11.6. Jonas Collin, at han har været til kirkekoncert i Køge, hvor bl.a. Ingemanns digt om Køge blev sunget: »det er en ganske god Idee [...] jeg troer det er noget der ret egner sig for hans Genie« (BJC I 226f). *Lille Tuk* fremtræder som et prosaisk sidestykke til Ingemanns lyriske projekt.

125.2-5 *Tuk ... Gustave*] en hilsen til Eisendechers før udvist gæstfrihed, idet ægteparret havde to børn, sønnen Carl (1841-1934), som kaldtes Tuch, og datteren Gustave (1842-1914). Skent A i et utrykt brev (Laage-Petersens Samling, KB) 14.4.1847 til fru von Eisendecher fortæller, at han har tænkt på hendes børn i eventyret, har de dog kun navne tilfælles (jvf. især også BFA II 206). – 9 *Geographi-Bogen*]

J.Riise: Haandbog i Geographien for den studerende Ungdom I-II.1819-20 (og talrige senere udgaver) var tidens eneste (knastarre) skolebog i faget; se  ovrigt n.t. I 200.34. – **10** *Sj llandts Styf*] indt l 1922 udgjorde Sjælland  t srit. – **16** *den gamle Vaskerkone*] antagelig et minde om A.s moder, Anne Marie Andersdatter, jvf. »*Hun duede ikke*» (II 310f), evt. med træk fra farmoderen (jvf. de »milde  vise» (126.7)). – **22** *en gammel Slagb k*] sml. beskrivelsen af barndomshjemmet i MLE I 28. – **25-126.3** *Geographi-Bogen ... stole paa*] jvf. Thiele³ III 45: »Vil man huske godt, hvad man om Aftenen har læst, saa lægger man Bogen under sin Hovedpude.» Sml. også *Solskins-Historier* (V 134.4), hvor det dog ikke betvivles i H.C.Ørstedes  nd som her. Det er ikke bogen under hovedpuden, der fremkalder Tuks drøm, som tværtimod er en belønning for hans gode handling.

126.13 *K geh ns*] hentydning til gl. b rneleg, hvor den voksne tager barnet med begge hænder om hovedet og løfter det op for at »se K geh ns«. – **13-14** *Indv anere*] indbyggere, jvf. *Snesdr mningen*, hvor Kay behersker samme færdighed efter at have fået trolldsplinten i  jet (II 55). – **14** *Slaget*] træfningen ml. det sjællandske landeværn og de engelske styrker nord for Køge ved Skillingskroen 29.8.1807, hvor danskene løb fra hinanden for englendernes angreb. – **18** *l gsaa mange ... Som i Livet*] dvs.  ; Præstø havde 1850 951 indbyggere. – **19** *Thorsalden*] efter sin hjemkomst fra Rom 1838 var T. en hyppig gæst på herregården Nys  lige uden for Præstø, hvor baronesse Christine Stampe lod opføre et atelier i haven til ham (jvf.  ovrigt *Nabofamilierne* (II 113f)). – **27** *Valdemar*] både Valdemar d. Store (1131-(1157-)82), Valdemar Sejv (1170-(1202-)1241) og Valdemar Atterdag (1321-(1340-)75) residerede på Vordingborg Slot. – **30** *et eneste*] G set rnet, bygget af Valdemar Atterdag.

127.2 *en gammel Mening*] såvel i Oehlenschl gers *Langelands-Reise* (1805) som i Heibergs *Kong Salomon og J rgen Hattemager* (1825) tales nedsettende om Korsør, jvf. også O.T.: »Vi komme tidsnok til det kj dsommelige Kors rke (42). Efter udgivelsen af O.T. 21.4.1836 skriver A til Sigee Læssøe 8.7.1836: »I Korsør bad man mig, at jeg i næste Roman vilde sige et godt Ord for deres By, som alle Digtere vare saa slemme ved, og jeg har lovet det» (BA I 340). Løftet blev dog ikke indf ret i KES, men først her i eventyret. – **4** *en Digter*] Jens Baggesen (1764-1826). – **5** *et Skib rundt om Jorden*] iflg. *Fædrelandet* 10.3., 7.4. og 24.5.1842 planlagde et handelshus i Korsør en jordomrejse med et nybygget barkskib. På rejsen, der skulle vare to år, kunne medtages 20-30 passagerer, og afrejsen skulle finde sted 1.10.1842. Planen vakte stor opsigt i udlandet, og såvel den danske som den preussiske konge lovede at sende naturforskere med på ekspeditionen. Ideen blev imidlertid aldrig realiseret, formentlig fordi der ikke meldte sig

passagerer nok til at finansiere foretagendet. Når A nu henryder til faskoon, skyldtes det sikkert P.L.Møller, der indleder sin begejstrede anmeldelse af EDB i Nye Intelligensblade 29.5.1842 med disse ord: »Naar der udrustes Skibe til at omseile Jorden, er man i Almindelig-hed strax ivrig for at fæse et Par Naturforskere med, som kunne drage Omsorg for at en saadan Reise [...] ogsaa kan bringe Udbytte, som man siger, for »Videnskabens«. Det er underligt, at man aldrig er faldet paa at engagere en Digter til at reise med, som ved Opfattelse af den ydre Natur og Menneskelivet, i deres Storhed og rige Afveksling, kunde medbringe et langt betydeligere Udbytte for Nationens Dannelse og Forædling, end den tørre systematiske Analyse af isolerede Gjenstande, som sædvanlig er Frugten af Naturforskerens Døeltagelse i en saadan Reise. Skulde denne Anskuelse nogensinde hos os finde Gjenklang, vide vi i Sandhed ingen Digter, som vi til dette Øiemed mere vilde anbefale, end Hr.H.C.Andersen.« Anmeldelsen blev genoptrykt med ændringer i P.L.Møllers Kritiske Skizzer I.1847.171ff. Iøvrigt havde A selv set skibet, jvf. Dagbøger 3.8.1842: »Gik Kl 10½ over Beltet, saa Verdens Omseileren, [Venet]« (II 286). - **6-7** lige ved Porten ... Raser] en privat have med sjældne blomster lige ved byporten, som offentligheden havde adgang til, er omtalt af flere i samtiden, bl.a. Carl Bagger, Hans Mathiesens rosen-planteskole, i sin tid Nordens største, blev først grundlagt 1854. - **14** Hroar] da. sagnkonge; tillægges pga. navneligheden grundlæggelsen af Roskilde (opr. Hroars kilde). - **16** alle Danmarks Konger og Dronninger] siden 985 er 37 konger og dronninger begravet i Roskilde Domkirke. - **19** Stænderne] ved indførelsen af rådgivende stænderforsamlinger i 1834 fik ærnes forsamling sæde i Palæet i Roskilde. - **26** noget Morsomt af Holbergs Comedier] allusion til Jacobs replik i Erasmus Montanus II 5 om hans lærde broder, der ikke af sig selv kan mærke, at det regner. Iøvrigt også allusion til Holbergs tilknytning til Sorø, idet han testamenterede sin formue til akademiet og er begravet i Sorø kirke. - **27** Valdemar og Absalon] Valdemar d. Store og Absalon (1128-1202) voksede op som fostbrødre i Fjenneslev uden for Sorø. Absalons grav er i Sorø kirke. - **29** kor] se n.t. I 54.19. - **29-30** det er vaadt ... i Sorø] sml. A.s syn på Sorø og Korsør i brev til Henriette Wulff 14.7.1843: »uden disse to Familier [: Ingemanns og Hauchs] er denne By [:Sorø] mig utaalelig med samt sin udskregne Natur; her er en Kloster-Ensomhed, en skimmelgrøn Celle synes mig denne Moseplet! nei saa heller leve og dø i Korsør, der skyller dog Havet op paa de nøgne Stene, der skinger Posthornet og Folk er altid paa Vandring; Vandring er Liv!« (BHW I 335). - **33-34** en Flaske ... ud igjær] på den tid var der ingen vej gennem Sorø; man kørte ind og ud af byen ad samme vej. Billedet er iøvrigt et lån fra Carl Bagger, der 31.10.1827 i et brev fra Sorø skriver: »O Jammer, O Rædsel, i sit eet og

tyvende Flammear [...] levende at nedpattes i en veltildet Tranllaske» (BtA 596f; jvf. også BEC I 273). – **34** *Mallerj* mallen (Silurus glanis), en af Europas største ferskvandsfisk, levede tidligere i Sorø sø, hvor det sidste eksemplar (på 12½ kg) blev fanget 1799. På A.s tid mente man, at den var importeret til Sorø af cisterciensermunkene. – **34** *friske rødmosede Drengs*] eleverne ved Sorø Akademi; jvf. Carl Baggers selvkaraktistik i brevet af 31.10.1827: »et uskyldigt, rødmosset Æble» (BtA 596).

128.3-4 *uden at have Fingre...*] et hyppigt motiv hos A, jvf. fx *Kunstner-Livet* (1830; SS XII 224) og *Imp* (197). – **19-20** *man maa ikke vide hvad der kommer*] en afvisning af den fatalisme A ellers bekender sig til, jvf. fx brev til Henriette Haack 16.5.1834: »Jeg er nu halv Tyrk og tror aldeles paa Forudbestemmelse» (BHH 470); 16.10.1840: »Tyrkerne [...] ere min Troesforvante, de veed at der er en Skjæbnel» (ib. 470) og til madam Iversen 4.1.1837: »i Tillid til Menneskets Bestemmelse er jeg ingen Christen, men en Tyrk» (BtA I 366).

Skyggen

Skyggen blev trykt første gang i NE 4-47, der udkom 3.4.1847 (se *Den gamle Gadelegte*).

A skriver i Bemærkninger: »*Skyggen*» blev digtet under Sommer-Opholdet i *Neapel*, men først nedskrevet i *Kjøbenhavn*» (8, jvf. MLE I 364). Denne lidt kryptiske skelnen mellem »digtet» og »nedskrevet» skal antagelig forstås således, at A skrev et første udkast i Napoli i sommeren 1846, som han bearbejdede hjemme i København, idet arbejdet kan følges gennem almanak- og dagbogsoptegnelser. Under sit ophold i Rom noterer A i *Dagbøger* 11.4.1846: »Gik til Getto og kom ind i en Kirke hvor der paa en Grav stod *Umbra* og en delig Qvinde hugget i Marmor, ligefor en talende Mands Buste med Indskrift Nihil; hvem vare de to? en Skygge og Intet» (III 90). Eventyrets umiddelbare udgangspunkt var imidlertid A.s lidelser under varmen i Napoli, jvf. *Dagbøger* 8.6.1846: »Varmen vælter ned, tør neppe vove mig ud [...] Badet i Havet og følt mig vel, gik usædvanlig meget omkring i Gaderne i Eftermiddag, to Gange ned mod Molo, den sidste Gang følte jeg Mathed og naaede ind i en Caffè, drak Lemonade, men følte mig værre, Heden sprak ud af alle Porer«. 9.6.: »Skrevet om Aftenen paa Historien om min Skygge» (III 126f). Hvor langt A er nået med eventyret er uvist, men først i dagbogsoptegnelserne 16.6.-